

El Bou i la Mula

El Bou i la Mula

Butlletí d'ordre intern

Número 11

Juliol de 2003

Normalitzar el pessebrisme

Tal com vam explicar a l'assemblea del gener, el projecte que havíem presentat a l'editorial La Galera (del Grup Enciclopèdia Catalana) proposant-los editar un llibre en el que es donessin idees i tècniques per fer el pessebre està tirant endavant amb èxit.

El proper Nadal, doncs, si Déu vol tindrem al carrer el llibre *Fem el pessebre*, segon llibre promogut pel nostre col·lectiu. És un llibre destinat a nens i nenes però també a educadors i pares de família. No pretén ser una enciclopèdia del pessebrisme ni un recull exhaustiu de tècniques.

Ensenyem a fer un pessebre de taula a partir d'alguns dels seus elements. Totes les tècniques que s'hi expliquen han estat seleccionades per la seva senzillesa, pensant en que l'han de poder fer persones no iniciades en el pessebrisme. S'ha de poder fer a l'escola i a casa sense massa dificultat.

Cada capítol parteix de l'observació de la realitat, és a dir abans de fer un riu observem com és realment. Un seguit de fotografies que il·lustren el procés de construcció i algunes recomanacions finals completen el contingut. Al llibre trobarem també dos capítols que parlen del pessebrisme, de la seva història i particularitats, i una guia didàctica adreçada a aquells que vulguin organitzar un taller de pessebrisme.

Un dels aspectes més rellevants d'aquest projecte és que ha introduït el pessebrisme en un circuit comercial "normal", en un context no restringit ni protegit. Una editorial potent i amb esperit comercial ha apostat pel projecte perquè l'ha trobat interessant i amb un mercat potencial òptim.

Laia Benavent i Jordi Montlló en una de les sessions de fotografia del llibre

El nostre treball no ha estat un treball des de l'amateurisme que lògicament sempre domina en el pessebrisme i en la cultura popular en general sinó que hem hagut de posar-nos en una òrbita professional, no només per la qualitat del text i les fotografies sinó assumint una implicació important en la producció, promoció i en l'èxit comercial del producte. A part del suport genèric que la Generalitat dóna a tot llibre editat en català en aquest projecte no hi ha hagut cap altre suport ni institucional ni privat. És per tant un llibre en els més estrictes criteris de normalitat, que entrarà en la xarxa de distribució de l'editorial, que estarà en promoció especial per Nadal a moltes llibreries,... És una bona notícia que el pessebrisme adquireixi aire de normalitat.

Estem iniciant una eina més per fer que sigui un llibre ben viu. A la nostra *web* hi haurà un apartat especial per als lectors del llibre amb més tècniques, un fòrum per fer consultes o compartir experiències, una exposició de fotografies... és a dir un espai *web* on es pugui interactuar amb els lectors.

Aquesta és la línia en la que ha de seguir treballant el nostre col·lectiu: amb el programa de ràdio portem el pessebrisme a un mitjà de comunicació obert amb molta audiència; amb el llibre de Solius apropem el pessebrisme als no pessebristes i el tractem com un tema obert al món; promovent articles en diverses revistes no especialitzades, donant assessorament, procurant sortir als mitjans de comunicació, ajudem que el nostre art preferit surti una mica del reduït nucli de pessebristes i s'obri a l'interès general.

Enric Benavent

La fe en art pobre

Reproduïm un article de l'any 1997 que va ser publicat al número 4 d'*EL PESSEBRE* (Butlletí de l'Associació de Pessebristes de Barcelona). Malgrat els anys passats, les reflexions que s'hi fan ens semblen ben actuals)

Sóc de l'opinió que tant el pessebrisme, com la pràctica popular del Pessebre en l'àmbit familiar, per bé que amb dificultats, no viuen pas una crisi especialment greu que faci perillar la seva supervivència. I també sóc del parer que, si la seva força no llueix massa enmig de l'espetec consumista del Nadal, és perquè el pessebrisme és -afortunadament- una mica de l'altre món, perquè aquella no és la seva guerra, i per tant, que no cal pas amoïnar-s'hi gaire. M'explicaré.

És cert que totes les formes d'associacionisme cultural passen hores baixes. Les formes de vida actual responen a un esclat extraordinari d'oportunitats de lleure, a una capacitat de mobilitat amb pocs límits i a una gran oferta cultural -de cultura de totes menes- que, tot plegat, ha pres protagonisme i paper social a les tradicionals formes d'associacionisme.

Com tot, aquest procés de canvi té la seva cara bona i la seva cara dolenta, però cal prendre-ho com un fet irreversible. I, des d'aquest punt de vista, és clar que l'associacionisme pessebrista ha viscut la mateixa mena de problemes que altres activitats semblants.

També cal dir que, a aquest clima general, cal afegir-hi un problema específic que toca més d'aprop el pessebrisme: el procés de secularització accelerada de la societat catalana dels darrers vint-i-cinc anys, fins a uns extrems poc freqüents a la resta d'Europa, i que ha afectat de ple la mateixa celebració del Nadal. La conseqüència ha estat que l'element religiós de la festa ha perdut pes relatiu en el conjunt de celebracions nadalencques.

El Pessebre, de ser un element gairebé central de la festa, ha passat a ser vist com una pràctica tradicional més, al costat d'altres menys generalitzades i banals -com fer cagar el tió-, o de costums importats de països que han mantingut amb molta més força les seves tradicions i han aconseguit estendre-les fins aquí. I, és clar, això ha acabat arraconant una mica el pessebrisme. Finalment, entre els elements que expliquen el paper discret del pessebrisme -i del Pessebre- enmig de la voràgina nadalenca actual, és que, per definició, és un art pobre i efímer. Sí, ja sé que es podria

dir que més efímer és aquesta mena de celebració consumista nadalenca, i que més pobres són els esperits que s'hi conformen.

Però ara no parlava d'aquests valors, sinó d'una discreció, la del Pessebre, que no és feblesa sinó tot el contrari: és la força que rau en la magnífica conjunció de la pobresa dels elements que serveixen per a representar una divinitat que, justament, també va néixer pobra.

En definitiva, sostinc que el Pessebre, i el pessebrisme, en el mateix nucli que els dóna sentit, de manera constitutiva, hi tenen la modèstia, la discreció, el passar una mica desapercebuts... I no pot ser d'altra manera.

La conclusió correcta d'aquest panorama, doncs, no és tant la d'haver de lamentar la situació del pessebrisme, com -en tot cas- la de lamentar els costums socials amb qui ha de competir. Per dir-ho de manera senzilla, el pessebrisme no passa cap crisi en ell mateix, sinó només en termes comparatius.

I, com que voler comparar aquest art religiós, que neix arran del poble sense més pretensions -quan és autèntic!- que les de fomentar la devoció religiosa amb la bellesa d'unes representacions dignes, amb les expressions consumistes i cridaneres de la superficialitat nadalenca, és com comparar un ou amb una castanya, no val la pena perdre-hi temps.

Encara més: tot i que em falten elements de judici per afirmar-ho amb contundència, crec que el pessebrisme d'ara viu unes hores més sòlides que anys enrere. Tant des del punt de vista de categoria artística com del nombre d'agrupacions, qui sap si de socis, o de practicants particulars i tot, és que es pot dir que fa vint-i-cinc o cinquanta anys les coses eren molt millors? Pel que sé, no.

El que sí és cert que fa vint-i-cinc anys, fa cinquanta anys, tot el Nadal era un Nadal pobre, discret, familiar, pietós, en el que el pessebrisme hi destacava més. Però aquell pessebrisme -perdonin l'agossament de la meva ignorància-, en el mateix, devia ser més modest que el d'ara.

No diré que les coses no podrien anar més bé. A alguna agrupació de pessebristes potser li falta gent jove; a una altra una mica més de bona organització; a la de més enllà, li cal espavilar-se per saber-se fer escoltar per la premsa local; aquells necessiten un local més gran...

Potser sí. Però aquests són mals generals, que amb dedicació, amb un intercanvi d'experiències i amb una mica d'assessorament de part de professionals del món de la cultura o el periodisme, es poden anar resolent.

Però en cap cas cal pensar que el competidor principal són els costums consumistes, perquè aquests són uns molins de vent que no es poden vèncer.

O podria ser que, una mica, sí que es poden vèncer, justament amb el pessebre. Al capdavant, la feblesa d'aquest art pobre -silenciós, a la penombra, tranquil- és, paradoxalment, la seva gran força, la pedra d'escàndol, gairebé una provocació, enmig d'un Nadal sorollós, enlluernador i apressat.

Un art pobre, però com deia, bastit sobre una rica esperança cristiana, sense la qual, l'escàndol del que parlava deixaria de tenir sentit.

I tot això és el que em fa concloure amb dues línies finals. La primera, que si algun dia el Pessebre i el pessebrisme, per afany de protagonisme i notorietat, hagués de claudicar de la seva pobresa intrínseca i del seu compromís religiós per fer-se lloc en el Nadal consumista, no faria altra cosa que accelerar la seva pròpia desaparició. I la segona idea, que el pessebrisme com a activitat associativa i el Pessebre com a representació familiar del misteri cristià, no només conserven, sinó que en termes relatius, han guanyat força simbòlica enmig d'un Nadal com els dels nostres dies.

És a dir, que estic segur que amb una mica d'encert, no només tenen llarga vida, sinó que fins i tot hi ha la possibilitat que cada any, poc a poc, aconseguixin més extensió i reconeixement.

Salvador Cardús i Ros

El meu pessebre d'enguany

Us vull explicar el pessebre que he fet aquest Nadal per si no vau podeu venir a veure'l. El tema escollit va ser *La fugida a Egipte*. No explicaré el desenllaç bíblic, que tots coneixem.

L'escena es desenvolupa enmig d'un desert. La Sagrada Família enmig del desert, no hi ha res més. El fet està inspirat en uns esdeveniments produïts entre maig i juny de l'any 2002 a Premià de Mar. Però no són uns fets aïllats, sinó reiteratius en la geografia, la nostra i la no nostra, i en la cronologia. Estem parlant del rebuig per part d'uns veïns a la construcció d'una mesquita.

Enguany, al meu poble s'ha manifestat la barbàrie, la intolerància, la ignomínia. L'infant Jesús va haver d'exiliar-se per motius semblants. El meu pessebre, aquest any, vol recordar uns fets que esdevenen massa quotidians. Fa dos mil anys la intolerància es deia Herodes, enguany a Premià es diu "Mesquita No".

El rebuig és una actitud provocada per la ignorància, la por, l'egoisme, ... el rebuig porta a la discriminació, a la segregació, a la tortura, a l'aniquilament, al genocidi ..... al desert. On creix l'odi no hi pot créixer res més. El "Paradís" resta erm. Al voltant d'aquest desert no hi ha un cel blau espetegant, ni un horitzó, ni tan sols miratges que alimentin vanes esperances. Només hi ha un reixat, que ens esclavitzava. Empresona l'Home que no pot assumir la seva llibertat, la seva humanitat per l'encegament de l'odi irracional. Només Déu ens fa lliures, perquè és Ell qui ens ensenya l'autèntic valor de l'Home.

Del reixat en pengen, com balconcs ciutadans, les pancartes que l'han generat, amb el lema comú de "Mezquita No". El racisme és una de les formes de discriminació més arrelades a l'ésser humà. És un sentiment profund que envaeix la civilització. Parents, amics, veïns, ... quantes cadenes per trencar.

Jesús va rebre la protecció dels seus pares, però qui defensarà els que no pensen, creuen, vesteixen o mengen igual que els intolerants?

Fitxa tècnica

Tema: Fugida a Egipte

Autor: Jordi Montlló

Materials: guix d'escaiola, roba, reixa de galliner.

Mides: 120 x 80 x 85 cms

Pintura: terres

Figures: Joan Muñoz

Material: Fang refractari

Lloc: Premià de Mar

Data: Nadal 2002

Jordi Montlló Bolart
Premià de Mar, Nadal de 2002

Noves tendències en l'art del pessebre

L'Asociación Belenista de Guipuzkoa ja fa una bona colla d'anys que publica, cada Nadal, un nou exemplar de la col·lecció *Cuadernos de tema navideños*. És una bona col·lecció de temàtica pessebrista que, malauradament, és un cas aïllat en l'estat espanyol (i sense cap exemple similar a Catalunya, tot sigui dit de passada). Al llarg dels més de trenta anys d'edició dels *Cuadernos* trobem alguns títols de gran interès i de no poca qualitat. Avui volem comentar el darrer, publicat el passat Nadal, i que porta per títol *Belenismo: nuevas tendencias y estilos a comienzos del tercer milenio*. Crida l'atenció no tant pel seu contingut (que es centra bàsicament a comentar pessebres realitzats al País Basc) com per la seva intenció. S'entendrà millor aquesta afirmació si en llegim un fragment:

Sin duda alguna todo parece avanzar a pasos agigantados y revolucionarios, y nosotros no podemos permanecer aislados en el gueto y la iconosfera tradicionales, herencia del mundo agrícola, enlazada con el período neolítico de la humanidad y la cultura. En la medida que avanzan las grandes autopistas de la información, de la cibernética y de la tecnología micro, nosotros no podemos permanecer indiferentes ante los nuevos materiales y ajenos a las nuevas tecnologías que empiezan a desarrollarse y se nos acercan. Es cuestión de estar con los ojos abiertos, de captar los vientos de la historia, de no cerrarnos a nada, de abrirnos a nuevos horizontes y a nuevos caminos.

Posteriormente el tiempo y la historia nos dirán si acertamos o no las propuestas, si erramos en las estrategias, si aportamos algo coherente y novedoso para el presente y el futuro. Pero lo que nunca podemos hacer es dormirnos en los laureles, repetir una y mil veces los logros conseguidos, rizar hasta el infinito el mismo rizo.

Se imponen por tanto ante el futuro del Belenismo, las posturas sabias, abiertas, comprometidas, valientes, y hasta arriesgadas hacia las nuevas tendencias y caminos que se advierten y se atisban en el Belenismo del siglo XXI.

Els apartats que conté aquest *Cuaderno* són els següents:

1. *Punto de partida*
2. *Consolidación de lo Clásico*
3. *Nuevas Figuraciones y Realismos*
4. *Realismo Mágico y Fantástico*
5. *Realismo Social*
6. *Arte Pobre*
7. *Plásticos y Polímeros*
8. *Recortables de Papel y Tela*
9. *Luces y Neones*
10. *Fibra óptica y Nuevas Tecnologías*
11. *Belenes de la Asociación*

El mèrit d'Edorta Kortadi i dels pessebristes de Guipuzkoa no és tant la descripció que fan en el *Cuaderno* de diversos pessebres més o menys "moderns" sinó la intuïció que el pessebre és un art i que, com a tal, no es pot quedar encallat en un estil: ha d'evolucionar i cercar noves maneres d'expressar el seu missatge. És per això que recomanem la seva lectura.

Edorta Kortadi Olano, *Belenismo: nuevas tendencias y estilos a comienzos del tercer milenio*
Cuadernos de temas navideños n.32. Donosti, 2002. Edita: Asociación Belenista de Gipuzkoa

Albert Dresaire

Vols veure pessebres a l'estiu?

A Catalunya tenim la sort de poder veure diverses exposicions permanentment; aquesta és la llista d'alguns llocs d'interès pessebrístic que estan oberts durant tot l'any:

- **Monestir de Pedralbes.** Col·lecció d'uns 25 diorames en els que es poden veure escenes de la vida de Jesús, fets per pessebristes de l'Associació de Barcelona.
- **Museu del Pessebre de Catalunya** de Sant Vicenç de Montalt Col·lecció d'uns 50 diorames i de nombroses figures representatius del pessebrisme a Catalunya.
- **Monestir de Solius.** 39 diorames... prou coneguts per tots nosaltres, oi?
- **Museu de la Vida Rural** de l'Espluga de Francolí. Petita col·lecció de diorames de Nadal i interessant exposició de figures de Josep Traité, escultor d'Olot, sobre les escenes de la vida rural. A les sales s'hi poden veure petits diorames que representen els diversos espais de la casa rural.
- **Església parroquial de Sant Martí** de Perelada. Entre els anys 1940 i 1945 Joan Torner i Espina, amb figures de Martí Castells, va realitzar 21 diorames per a la família Mateu-Quintana. Representen escenes diverses des de l'Anunciació o el Naixement fins a sumptuoses escenes com la presentació al Temple o el palau d'Herodes. Aquesta col·lecció es va veure l'any 1987 a Girona i no s'ha vist gaire més. Ara està exposada en un deambulatori darrera l'altar de l'església.
- **Temple del Tibidabo**, a Barcelona. S'hi exposa la col·lecció de figures del canonge de la Catedral Dr. Camprubí.
- **Col·lecció de figures de l'Associació de Barcelona.** Boníssima. Cal concertar la visita.
- **Museu Frederic Marés** de Barcelona. Hi ha una petita col·lecció de figures, mal classificada i mal presentada, però figures al capdavant.
- **Petita col·lecció de diorames del Grup Pesebrista de Castellar del Vallès.** Cal concertar la visita.
- **Visita a la fàbrica *L'art cristià*** d' Olot. Hi fan figura religiosa i de pessebre.
- **Museu Comarcal de la Garrotxa**, a Olot. Hi ha una interessant mostra de figures de Ramon Amadeu.
- **Casa Trincheria**, a Olot. Hi ha una sala amb un gran pessebre amb diverses figures d'Amadeu.
- **Església parroquial de Verdú.** Hi ha tres diorames de pessebre exposats tot l'any.
- **Església parroquial de Sant Pere de Torelló.** Hi ha una bona i nombrosa exposició de diorames de Calvaris permanentment exposada al baptisteri.

Hi ha moltes coses per veure. Segur que encara n'hi deu haver més. Si entre tots aconseguim passar-nos la informació de coses pessebrísticament interessants que coneixem, podríem anar engrandint aquesta llista, que contribuiria a fer que el pessebre no sigui una cosa interessant només per Nadal. Properament aquesta informació la posarem a la pàgina *web*.

Enric Benavent

Vist a Internet: el pessebre de Calaf

<http://elephas.worldonline.es/miacorta/index.htm>

Ja fa uns anys que l'Associació de Pessebristes de Calaf munta per Nadal un pessebre ecològic de grans dimensions obert al públic. L'èxit d'aquesta experiència, tant de gent que ha passat a veure'l com de la qualitat de l'obra i de les peces exposades avalada per membres de diverses associacions pessebristes d'arreu de Catalunya ha estat la llavor d'un nou i més espectacular projecte: el Pessebre de Calaf.

La combinació i la col·laboració entre l'art de l'Associació de Pessebristes de Calaf, la infraestructura del Casal de Calaf i els recursos humans de l'Agrupament Escolta Alexandre de Riquer han fet possible el Pessebre de Calaf. Durant els darrers dos anys, l'Associació de Pessebristes ha estat treballant per engrandir la seva col·lecció. Aquesta laboriosa tasca s'ha unit amb la dels escoltes (que ja porten dos anys compromesos amb la construcció d'uns nous locals per utilitzar-los com a seu per a les seves activitats) que han buscat i preparat un local per exposar, gestionaran i obriran el pessebre en un ampli ventall horari al públic, farn participar-hi tots els nens i nenes del poble i el promouran més enllà de l'àmbit local.

Desenvolupament i aspectes tècnics

El Pessebre de Calaf consta de tres conjunts d'elements que el vertebraren. Primerament un pessebre ecològic de 20 metres quadrats, format per un conjunt de soques naturals de fins a 210 x 145 cm grandària, i d'altres elements naturals com diversos tipus de roques, graves,...etc i que incorpora els elements més tradicionals del pessebre, com poden ser el naixement i l'adoració, l'anunciació als pastors, els reis d'orient..., i una mostra d'oficis catalans. En segon lloc tenim tota un conjunt de diorames (caixes de fusta amb vitrina) que representen escenes diverses, com el sant sopar, l'infern, masies pairals catalanes, el naixement de Betlem,...

Per últim tenim el mòdul d'escenes, costums i oficis del poble català, i que ocupa 26 metres quadrats de superfície. Aquest conté rèpliques a escala de masies d'arreu dels Països Catalans, reproduïdes amb tota

mena de detalls. A més també incorpora una sèrie de 28 autòmats en moviment que són rèpliques d'antics oficis tradicionals com ara la fil·ladora, el sabater,...

I tot plegat envoltat per una música ambiental i una il·luminació acurades que potencien enormement els diversos elements.

Valor cultural i pedagògic de l'activitat

Aquest pessebre pretén esdevenir un referent de cultura tradicional i popular nadalenca amb un dels símbols nadalencs més arrelats a totes les llars catalanes. I a més omple un espai que fins ara restava buit, ja que si bé les representacions de Pastorets i Pessebres vivents són notòries, el Pessebre de Calaf serà el primer d'aquestes característiques a les comarques centrals. A més, el fet d'exposar-se al Casal de Calaf és útil com a centre aglutinador de les activitats culturals de l'Alta Anoia, ja que acolliria alhora Els Pastorets de Calaf i El Pessebre de Calaf.

A part de tot el que obviament podrà veure en una obra d'aquestes característiques el públic que la vagi a veure, també és molt important el valor pedagògic de l'activitat amb els nens i nenes ja que hi ha planificades tot un nucli d'activitats diverses relacionades amb el pessebre com tallers, excursions i la seva participació en les diferents fases del projecte.

Incidència de l'activitat

El Pessebre de Calaf és una activitat que realitzarà una promoció a nivell de tot Catalunya i especialment a les comarques centrals. Per aquest propòsit s'editaran uns 5.000 díptics, que es repartiran als Pessebres vivents dels voltants (Falç, Ardèvol, Els Prats de Rei,...) i a les representacions de Pastorets (Calaf, Manresa, Igualada...). Fruit de l'estreta col·laboració amb el Casal de Calaf també s'inclourà amb la promoció dels Pastorets de Calaf que s'envia a totes les entitats de Catalunya (casals d'avis, centres culturals, agències de viatges...).

També es contactarà amb diversos canals de televisió i de ràdio, diaris i nombroses revistes de difusió per tot Catalunya per realitzar reportatges (com ja es va fer a les anteriors edicions del pessebre) i a més a més disposa d'una pàgina web.

Aquesta promoció es completarà amb la invitació a diversos col·legis i a grups turístics i de comerciants de la Catalunya central.

**Ep! La pàgina d'EL BOU I LA MULA a Internet
està en constant renovació. No us la perdeu!**

www.pessebres.com

Vist a Internet: un pessebre sostenible

Tot passejant pel ciberespai hem trobat en un consultori d'una associació ecologista (ADENC) una divertida referència al pessebre de suro i molsa...

EL CORONEL ESCAROLA, RESPON

Un pessebre sostenible

Ei, Coronel! M'agrada molt el teu consultori, saps? Un any més arriben les festes i el meu pare mostra orgullós a amics i parents el seu pessebre. Quan els meus germans i jo érem petits, l'excusa de tantes hores dedicades a guarnir el pessebre érem nosaltres. "Ho faig pels nens!!", els deia, saps?. Però ara que ja som adolescents -poc respectuosos amb la religió i les tradicions, ja saps- el meu pare continua dedicant la mateixa atenció, o més, al "seu" pessebre. La deducció és que ho fa perquè a ell li agrada i que s'ho passa guai, el vell. Saps?

Però el que em porta a fer aquesta consulta són les modificacions que han sofert les figuretes del pessebre des de que el meu pare es va fer soci de l'ADENC. I ens preocupa. A casa vam fer la vista grossa quan la molsa va ser substituïda per sorra, quan al costat del riu hi va col·locar una depuradora, quan va eliminar la neu enfarinada de la part alta de les muntanyes per evitar que construïssin estacions d'esquí. I el més fort: Els pergamins que aguanten els àngels han substituït el missatge de pau per un "No al Quart Cinturó", saps?

Però tot té un límit i penso que parlo en nom de la resta de la família quan exclamo la meua preocupació al fet d'haver substituït el caganer per una planta de compostatge. "Osti, papa, el caganer no!!", li vaig dir jo, saps?

Ara, el pastor que abans feia de caganer, recicla la "pròpia" matèria orgànica per fer un adob d'excel·lent qualitat. Els Reis de l'Orient ja no venen amb camell perquè, segons el meu pare, els excrements de cavall són molt millors i eficaços a l'hora de fer adobs, saps?. I ara, els tres reis, creuen el pont -fabricat amb excedents de PVC- sobre les espatlles de tres ponies, que són les úniques figuretes que vam trobar amb forma de cavall. I, vaja, que la cosa ja no és el que era, saps?

Laia Moyà

Resposta

Durant els darrers anys hem vist com la figura del caganer s'ha utilitzat per fer befa i mofa de personatges que han estat notícia durant l'any. Així, el caganer de tota la vida, amb la barretina i la faixa, ha estat substituït per personatges com ara un entrenador de futbol holandès. Tot dins de la tradició satírica del nostre país. Però com tu, reivindico la figura tradicional. I faig una reflexió: Per què no existeix la figura de "la caganera"?

El dia que passejant per la Fira de Santa Llúcia trobem un caganer amb el rostre de la Mari Pau Huguet, haurem perdut els papers i podrem afirmar que, no només les tradicions nadalenques, sinó el país sencer, ha entrat en una profunda crisi d'identitat. Mentre això no passi, gent com el teu pare no fa cap mal, nena.

Assemblea d'EL BOU I LA MULA a Vilanova i la Geltrú

El diumenge 25 de gener de 2003 es va celebrar l'assemblea general ordinària del nostre col·lectiu en un local cedit per l'Associació de Pessebristes de Vilanova i la Geltrú. Abans de començar, els assistents van poder visitar l'exposició de la Biennal del Pessebre Català.

El nostre president, Josep M. Font, va agrair a l'Associació de Vilanova el seu acolliment i el foment que, d'aquesta manera, es fa del coneixement de noves realitats pessebrístiques del país, i de l'encontre entre entitats.

Es va llegir la memòria de les activitats realitzades durant els anys 2001 i 2002. És la següent:

Any 2001

- Tercera edició del programa *Parlem de pessebres amb El Bou i la Mula* a Catalunya Cultura. Nadal de 2001.
- Curset de pessebrisme com a activitat extraescolar per a nens i nenes de primària a l'escola Emili Carles Tolrà de Castellar del Vallès. Octubre-desembre de 2001.
- Conferència *El Nadal. Història i sentit d'algunes tradicions*, a càrrec d'Enric Benavent. 4 de desembre de 2001 a Matadepera. Organitzat per AIUMA.
- Article *De què farcim el gall de Nadal* d'Enric Benavent al full *Punt de Trobada* editat per la Delegació Diocesana d'Ensenyament del Bisbat de Barcelona, amb una fitxa didàctica sobre la visita a una exposició de pessebres.
- Participació al programa *Arguments* del 25 de desembre de 2001 al Canal 33. S'hi van veure figures de la col·lecció de l'Albert Dresaire i el llibre de Solius.
- Butlletins interns.
- Participació de l'Enric Benavent en una entrevista col·lectiva en el número extraordinari de Nadal del setmanari Catalunya Cristiana.
- Edició del llibre *Els diorames del Monestir de Solius. Visions actuals d'un pessebre*, juntament amb la Comunitat Cistercenca de Solius.
  - Acte de presentació del llibre a la Fontana d'Or de Girona amb la presència del Sr. Joan Vidal i Gayolà, President del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana.
  - Acte de presentació del llibre a Vilanova i la Geltrú a càrrec del Sr. Xavier Orriols i Sendra.
  - Acte de presentació del llibre a la Parròquia de Sant Raimon de Penyafort de Barcelona amb la presència de diversos col·laboradors, l'actuació dels Germans Camps Trio i del Grup DUM i la instal·lació d'un pessebre a càrrec de Josep M. Font i Font.
  - Entrevista a Jordi Montlló per al programa *Creure Avui* de TV Mataró. 17 de desembre de 2001.
  - Entrevista sobre el llibre a l'Albert Dresaire per al programa *Signes dels Temps* de TV3 el 22 de desembre 2001.
  - Article sobre el llibre de Solius a Catalunya Cristiana.

Any 2002

- Quarta edició del programa *Parlem de pessebres amb El Bou i la Mula* a Catalunya Cultura. Nadal de 2002.
- Exposició de fotografies del llibre *Els diorames del Monestir de Solius* a càrrec de Jordi Montlló. Hospital de Bellvitge del 2 al 18 de desembre de 2002. Organitzat conjuntament amb Bellvitge Art.
- Exposició *20 anys de pessebres* a la parròquia de Santa Dorotea de Barcelona, a càrrec de Josep M. Font i Font.
- Article al setmanari FORJA de Castellar del Vallès, sobre el llibre de Solius, a càrrec d'Enric Benavent
- Article *Present i futur del pessebrisme* per al catàleg de l'exposició de la IX Biennial del Pessebre Català, a càrrec d'Enric Benavent.
- Participació de l'Enric Benavent a la tertúlia radiofònica del programa *El primer cafè* de Ràdio Estel del dia 24 de desembre.
- Entrevista a Albert Dresaire a *El Full de Mataró*. Nadal de 2002.
- Article sobre el llibre de Solius al butlletí de l'Associació de Pessebristes de Mataró, a càrrec d'Albert Dresaire. Nadal de 2002.
- Butlletins interns números 8 i 9

Durant l'assemblea es van valorar els projectes realitzats, especialment el del llibre de Solius, del que es va remarcar l'absorció i l'esgotament que ha provocat la seva edició. També ens va afectar a l'hora de convocar l'assemblea. Per aquest motiu s'ha endarrerit tant.

Pel que fa als projectes d'enguany, s'està treballant en els següents:

- Enciclopèdia Catalana. Llibre de manualitats dedicat al pessebre per a nens i nenes de 9-10 anys que també serveixi per pares, monitors d'esplai i mestres.
- Programa de ràdio a Catalunya Cultura (3 programes).
- Finalment es publicarà l'article del pessebrisme a Catalunya a la Revista d'Etnologia de Catalunya.
- També es publicarà, si més no una part, la reedició del llibre de Joan Amades *El Pessebre* amb notes de Josefina Roma i fotos de Jordi Montlló, i en el que també hi ha participat l'Albert Dresaire.
- S'està elaborant un projecte de programa de televisió, que es presentarà a TV3.
- Pàgina web.
- Llibre sobre les figures del pessebre (mirades des d'una òptica creient). En aquest llibre intentaríem parlar de les figures del pessebre (el Nen Jesús, el Bou, la Mula, el pescador, els Reis, etc.) tot exposant-ne alguna dada històrico-folklorica sobre els seus orígens i, sobretot, dient-ne alguna cosa des de la fe.

Es va ratificar la Junta Directiva per tres anys més.

En l'apartat de precs i preguntes Joan Bonany va dir que per evitar patiments a l'hora de convocar assemblees es modifiquin els estatuts. Es va contestar que com a mínim, per normativa, s'ha de fer una assemblea a l'any. A més modificar els estatuts representa molta burocràcia, i no val la pena. Vàrem fer l'associació per motius pràctics. Tots ens coneixem i som amics, així que no hi ha d'haver cap problema. No ens podem encallar en temes sense importància com la burocràcia. Prioritzem el treball positiu.

Al finalitzar l'assemblea es va repartir el butlletí número 10.

Jordi Montlló i Albert Dresaire

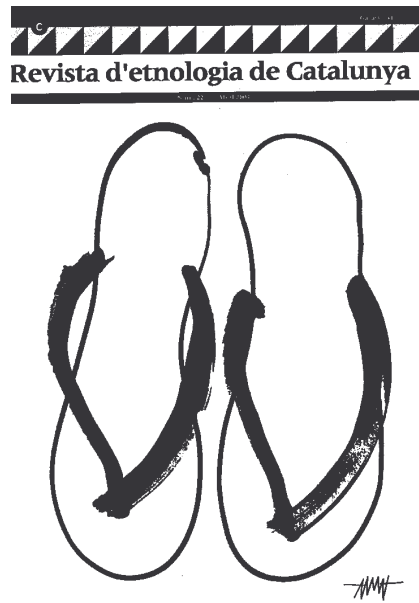
Les notes d'El Bou i la Mula

Congrés pessebrista. Del 20 al 22 de juny es va celebrar a El Puerto de Santa María el *Congreso Nacional Belenista. 2003 razones para venir* era el lema d'aquesta trobada. Veient el programa el congrés prometia: contra el que sol ser habitual darrerament, s'havien previst activitats prou interessants des del punt de vista pessebrista. La conferència *Andalucía La Baja en las figuras de Ángel Martínez*, a càrrec de Letizia Arbeteta Mira, i l'exposició *Ángel Martínez, artesano portuense* són dos bons exemples d'activitats que prometien tenir una gran qualitat. El Congrés estava organitzat pels bons amics de l'*Asociación de Belenistas Portuense Ángel Martínez*.
Albert Dresaire

Terenci Moix. Fa unes setmanes va morir Terenci Moix. El mateix dia a la nit per TV3 van repetir el programa *Un tomb per la vida* que li van dedicar l'any 1994. Una cosa que en aquell moment em va passar per alt, aquest cop no ha estat així. L'objecte personal que va portar van ser els tres reis i va explicar que cada any feia el pessebre. És important pel pessebrisme donar a conèixer aquests testimonis públics.
Jordi Montlló

El pessebrisme a Catalunya: punts forts i debilitats. Aquest és el títol de l'article escrit per Jordi Montlló i publicat al número 22 de la Revista d'Etnologia de Catalunya (abril de 2003). L'article presenta una reflexió sobre el que ha estat i és ara el pessebrisme, el qual té una vasta i extensa tradició reflectida documentalment i

testimoniada per diversos autors. A hores d'ara és important iniciar una àmplia reflexió sobre tot el que significa el fenomen del pessebrisme en la societat catalana i, potser, seria necessari crear nous instruments per difondre tot allò que s'hi relaciona.
Albert Dresaire

El Pessebre de Joan Amades. Aquest llibre és tot un clàssic del pessebrisme català. La seva darrera edició va sortir a la llum poc després de la mort d'Amades, als anys 50. Però el temps passat en feia necessària una reedició crítica. Ben aviat podrem trobar-lo a les llibreries en una reedició a càrrec de Josefina Roma amb la col·laboració d'Albert Dresaire i fotografies de Jordi Montlló.
Albert Dresaire

Ens escriuen des de l'Argentina. Pertencemos a la Hermandad del Santo Pesebre de Argentina y estuvimos presentes en la ponencia que el Prof. Enric Benavent Valles y el Prof. Albert Dresaire Gaudi

presentaron en el Congreso Belenista de Pamplona en el 2003, sobre el pesebrismo como actividad extraprogramática en la escuela. La recordamos como una propuesta interesante y le pedimos por favor si nos pueden enviar la ponencia y cualquier otro material al respecto, ya que nos gustaría ver la posibilidad de aplicarlo en las escuelas del interior de nuestro país que son ayudadas por las "Misiones Rurales" que es una asociación que colabora con escuelas que por razón de su ubicación geográfica y económica cuentan con muy pocos recursos de todo tipo. Generalmente se encuentran en lugares sumamente inhóspitos y nos gustaría llevar adelante un proyecto de esa naturaleza, hasta podría ser una salida laboral para ellos ya que en muchos casos son lugares que no cuentan con una artesanía propia. Desde ya muchas gracias por toda la ayuda que nos puedan prestar. Nos despedimos con nuestro saludo pessebrista.
¡GLORIA Y PAZ! Mercedes Gonzalez Echeverría y Mónica Perren

Aquest butlletí és una publicació d'ordre intern del *Col·lectiu d'opinió, recerca i difusió del pessebre El Bou i la Mula*. Els interessats en contactar-hi podeu fer-ho a través d'Internet:
www.pessebres.com
A/e.: elbouilamula@menta.net